

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з наукової роботи
_____ /Студеняк І.П./
« _____ » _____ 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	011 «Освітні, педагогічні науки»
Освітньо-наукова програма	Освітні, педагогічні науки
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія педагогіки» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 011 «Освітні педагогічні науки» освітньо-наукової програми «Освітні, педагогічні науки».

Розробники: Маляр Любов Василівна, доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

протокол № 1 від «31» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

(підпис)

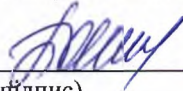
/проф. Козубовська І.В./

(прізвище та ініціали)

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук

протокол № 1 від «10» листопада 2020 р.

Голова науково-методичної комісії факультету суспільних наук

(підпис)

/ Попадич О.О./

(прізвище та ініціали)

© Маляр Л.В., 2020 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2020 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3,5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 105	1	1
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи аспіранта – 4	2	2
	Лекції:	
	20	8
	Практичні (семінарські):	
	22	4
Вид підсумкового контролю: модульне контрольне оцінювання	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: іспит	Самостійна робота:	
	63	93

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Історія педагогіки» є засвоєння аспірантами закономірностей історичного розвитку школи й освіти у провідних державах світу та в Україні, особливостей становлення та суті основних педагогічних теорій на різних етапах суспільного поступу.

Завдання курсу:

- вивчення основних закономірностей та етапів розвитку педагогічної культури від найдавніших часів до сучасності;
- ознайомлення з пріоритетами вітчизняної педагогічної думки, її впливом на розвиток школи й освіти в інших країнах світу;
- розширення педагогічного кругозору;
- ознайомлення з передовим педагогічним досвідом минулого з метою творчого використання у майбутній практичній діяльності;
- формувати загальнолюдські цінності, національну свідомість, національну гідність.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти таких компетентностей:

ЗК-5. Саморозвиток і самовдосконалення. Набуття теоретичних та практичних способів діяльності, скеровуючи зусилля і об'єднуючи результати різних досліджень та аналізів, представляючи остаточний результат до визначеного кінцевого терміну.

ЗК-6. Автономність і відповідальність. Ініціювання, розробка та реалізація інноваційних комплексних проектів шляхом співпраці в регіональному та міжнародному середовищі; відповідальність під час наукової та/або професійної діяльності за результати прийняття рішень.

СК-1. Здатність оперувати науковою термінологією педагогічної науки та вибудовувати ієрархію наукових понять за рівнями їх узагальнення; розуміти системність, взаємозв'язок та цілісність різних педагогічних явищ і процесів, багатогранність практичної спрямованості педагогіки; орієнтуватися у сучасній нормативно-правовій базі розвитку освіти, тенденціях освітньої політики в Україні; мати стратегічне бачення розвитку науки; розглядати педагогічні явища, розвиток освіти та науки у їх історичній ретроспективі; застосовувати компаративний аналіз щодо вивчення педагогічних проблем у зарубіжному та вітчизняному контекстах; узагальнювати інноваційний педагогічний досвід у власному науковому дослідженні.

СК-4. Здатність до різних видів історико-педагогічного аналізу (історико-логічний, компаративний, ретроспективний); опрацювати джерельну базу дослідження; адаптувати та застосовувати ідеї видатних педагогів у сучасну педагогічну практику; використовувати цивілізаційний підхід до осмислення історико-педагогічних явищ і процесів.

СК-6. Здатність до вивчення, використання та модернізації існуючих вихованих систем та технологій, розуміння механізмів становлення особистості у процесі виховання і самовиховання; до аналізу соціокультурного середовища, проблем виховання особистості на різних вікових етапах; здійснення ціннісно-смыслового підходу до виховання молоді на засадах принципу полікультурності.

СК-9. Здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології, володіти методичними основами їх застосування в освітній діяльності; впроваджувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології для розв'язання освітньо-наукових завдань, моделювання, моніторингу та опрацювання результатів експерименту.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Історія педагогіки» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК.02 Теорія та методологія класичної та сучасної філософії

ОК. 06 Педагогіка та психологія вищої школи з методикою викладання;

ВК.01.01 Філософія освіти / Теоретико-методологічні основи сучасної професійної освіти;

ВК.02.01 Порівняльна педагогіка / Полікультурна освіта: зарубіжний і вітчизняний досвід.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньо-наукової програми «Освітні, педагогічні науки», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Здатність здійснювати аналіз наукових публікацій в межах дослідження та в інших галузях.	ПРН 1
Використовує облікову інформацію з архіву, бібліотечні каталоги та найновіші ІКТ-ресурси в освітньому процесі та наукових дослідженнях.	ПРН10.
Володіє технологіями змішаного навчання для ефективної реалізації його складових: очне навчання навчання (face-to-face) – традиційна форма аудиторних занять викладач-студент; самостійне навчання (self-study learning) – самостійна робота студентів, пошук інформації в мережі; онлайн навчання (online collaborative learning) – робота студентів і викладача в режимі онлайн.	ПРН 13
Має стратегічне бачення розвитку науки, самостійно окреслює шляхи індивідуальної траєкторії у науково-освітньому просторі, враховуючи регіональний контекст	ПРН-14

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Історія педагогіки»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знати специфіку предмета, завдання та методи історії педагогіки в системі гуманітарних наук.	ПРН 1
Знати провідні ідеї європейської педагогічної думки.	ПРН 2
Знати погляди та спадщину найвидатніших педагогів минулого.	ПРН 3
Знати витоки історії педагогіки й процес її розвитку, що впливають на формування світогляду майбутніх фахівців.	ПРН 4
Знати сучасні форми виховання і педагогічні течії через їх історичний родовід.	ПРН 5
Знати особливості формування та сутність педагогічної теорії і шкільної практики в Україні від найдавніших часів до наших днів.	ПРН 6
Знати умови та шляхи розбудови національної системи освіти й виховання в незалежній Українській державі.	ПРН 7
Вміти критично сприймати та аналізувати різні педагогічні теорії, процеси та явища.	ПРН 8
Вміти аналізувати політику Української держави щодо розвитку освіти в історичній ретроспективі.	ПРН 9
Вміти робити історико-культурний порівняльний аналіз педагогічних поглядів та педагогічних течій.	ПРН 10
Вміти працювати з першоджерелами, конспектувати педагогічні праці.	ПРН 11
Вміти застосовувати кращі здобутки педагогічної мудрості українського й інших народів світу у своїй майбутній професійній діяльності.	ПРН 12

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

Поточний контроль, який під час вивчення навчальної дисципліни проходить в

індивідуальній, груповій та фронтальній формах.

Методи поточного контролю: усний, письмовий, практичний, самоконтроль.

Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Історія педагогіки» передбачає 2 варіанти завдань з переліку теоретичних питань та 8 тестових завдань. Кожен варіант складається викладачем вибірково з нижченаведених переліків теоретичних та тестових завдань.

Підсумковий контроль – іспит, який проводиться в усній формі.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Протягом семестру аспіранти вивчають два змістових модулі. Після виконання обидвох змістових модулів здійснюється поточний контроль через виконання письмової роботи, що складається з комплексу закритих і відкритих тестових завдань, а також завдань творчого характеру. Аспіранти, які не відвідували лекції або в неповному обсязі виконали програму семінарських занять, до поточного модульного контролю не допускаються.

Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок аспірантів здійснюються за 100-бальною системою. Загальна кількість балів за семестр з навчальної дисципліни складається із середнього арифметичного балу за модуль та балів за поточний контроль.

Аспірант, який в результаті поточного оцінювання або підсумкового контролю за модулем отримав більше 60 балів, має право не складати іспит з дисципліни. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. Для покращення підсумкової оцінки з дисципліни складання іспиту є обов'язковим.

Аспірант, який в результаті підсумкового оцінювання отримав середнє арифметичне менше 60 балів зобов'язаний складати іспит з дисципліни. У разі, коли відповіді аспіранта під час іспиту оцінені менш ніж 60 балів, він (вона) отримує незадовільну підсумкову оцінку.

Поточне оцінювання здійснюється за трьома складовими:

- контроль за виконання модульних завдань;
- контроль систематичності та активності роботи аспіранта протягом семестру;
- контроль індивідуальної та самостійної роботи.

Якщо аспірант відвідав менше 50 відсотків занять, то систематичність та активність його роботи оцінюється в 0 балів.

Оцінювання модульних завдань. Після виконання програми змістового модуля у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді виконання письмових завдань репродуктивного й творчого характеру, який оцінюється від 1 до 50 балів. Якщо з об'єктивних причин аспірант не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право з дозволу деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

Оцінювання активності під час аудиторних занять, індивідуальної та самостійної роботи здійснюється у межах 50 балів:

- **має 20 балів** – опрацьовано увесь семінарський матеріал та отримано оцінки "добре", "відмінно";
- **має 5 балів** – конспектування лекцій, першоджерел, нормативних документів, монографій тощо;
- **має 25 балів** – виконання індивідуальних творчих завдань, практичних, самостійних робіт тощо.

Самостійна та індивідуальна робота виконуються аспірантами письмово.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	50	100
5	5	5	5	10	5	5	10		

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	50	100
5	5	10	5	5	5	10	5		

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	4	30	5	30
Письмове тестування при тематичному оцінюванні				
Презентація	2	10	2	10
Реферат	2	10	2	10
Есе				
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом	9	100	10	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Після виконання програми змістового модуля у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді виконання письмових завдань репродуктивного й творчого характеру, який оцінюється від 1 до 50 балів. Якщо з об'єктивних причин аспірант не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право з дозволу деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

50 балів (оцінка «відмінно») – аспірант виконав завдання запропонованого йому варіанта в повному обсязі і виявив при цьому:

- глибокі та повні знання матеріалу дисципліни;
- вільне володіння науковою термінологією;
- творчу самостійність;
- високу культуру оформлення знань та відповідний рівень умінь і навичок.

40 балів (оцінка «добре») – аспірант виконав завдання запропонованого йому варіанта в повному обсязі, вичерпно реалізував усі питання, виявив творчу самостійність, добре орієнтується в питаннях історії педагогіки, продемонстрував високу культуру оформлення знань, належний рівень умінь та навичок, але в роботі наявні окремі несуттєві помилки. Ставиться за виконання 75 % усіх завдань.

30 балів (оцінка «задовільно») – аспірант виявив задовільні знання матеріалу, але допустив при цьому окремі грубі фактичні помилки та неточності, а культура оформлення знань та рівень його умінь і навичок ще недостатні. Правильно виконано більше 50% запропонованих завдань

20 балів (оцінка «незадовільно») – аспірант не виявив достатніх фахових знань з предмета, не досяг реалізації завдання через загальну слабку орієнтацію в програмовому матеріалі, а культура його мовлення й оформлення знань незадовільні. Завдань виконано менше від 50 %.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковим семестровим контролем з дисципліни «Історія педагогіки» є іспит, який проводиться в усній формі. Аспірант, який в результаті поточного оцінювання або підсумкового

контролю за модулем отримав більше 60 балів, має право не складати іспит з дисципліни. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. Для покращення підсумкової оцінки з дисципліни складання іспиту є обов'язковим.

Аспірант, який в результаті підсумкового оцінювання отримав середнє арифметичне менше 60 балів зобов'язаний складати іспит з дисципліни. У разі, коли відповіді аспіранта під час іспиту оцінені менш ніж 60 балів, він (вона) отримує незадовільну підсумкову оцінку.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ШКОЛИ І ПЕДАГОГІКИ

Тема 1. Вступ до курсу «Історія педагогіки». Виховання у первісному суспільстві.

1.1. Значення, предмет, завдання та структура навчального курсу «Історія педагогіки» Основні завдання історії педагогіки. Структура курсу «Історія педагогіки»: (1. Історія зарубіжної класичної школи і педагогіки; 2. Історія української школи і педагогіки).

1.2. Принципи історії педагогіки

1.3. Джерела історії педагогіки

1.4. Основні теорії походження виховання

1.5. Особливості виховання на різних етапах розвитку первісного суспільства

Тема 2. Виховання, школа і зародження педагогічної думки в державах Стародавнього Світу.

2.1. Виховання та навчальна практика у країнах Стародавнього Сходу

2.2. Виховання й шкільна освіта в державах Стародавньої Греції Особливості спартанської та афінської виховних систем. Освіта епохи еллінізму

2.3. Зародження педагогічної теорії у філософських вченнях древньогрецьких мислителів - Демокрит (460-370 рр. до н. е.), Сократ (469-399 рр. до н. е.), Платон (427-347 рр. до н. е.), Арістотель (384-322 р. до н. е.).

2.4. Виховання, школа і педагогічна думка у Стародавньому Римі. Педагогічні ідеї М.Ф. Квінтіліана.

Тема 3. Розвиток школи, виховання і педагогічних ідей у середньовічній Європі, в епоху Відродження та Реформації.

3.1. Особливості освітньо-виховної практики та педагогічної думки в епоху Середньовіччя

3.2. Схоластика і її вплив на зміст і методику навчання

3.3. Розвиток університетської освіти в епоху середньовіччя

3.4. Школа і педагогічна думка у Європі в епоху Відродження (Еразм Роттердамський (1466-1536), Франсуа Рабле (1494-1553), Мішель Монтень (1533-1592), Томас Мор (1478-1535), Томазо Кампанелла (1568 – 1639), Вікторіно да Фельтре (1378-1446)

3.5. Реформація. Єзуїтське виховання.

Тема 4. Педагогічна система Яна Амоса Коменського

- 4.1. Практична і теоретична діяльність Я. А. Коменського
- 4.2. Формування й основні риси світогляду Я. А. Коменського
- 4.3. Загальнопедагогічні ідеї Я. А. Коменського
- 4.4. Вчення Я.А. Коменського про школу
- 4.5. Організація навчання. Обґрунтування класно-урочної системи
- 4.6. Дидактичні погляди Я.А. Коменського
- 4.7. Вимоги до підручників. Підручники Я.А. Коменського
- 4.8. Питання виховання та шкільної дисципліни у працях Я.А. Коменського
- 4.9. Я.А. Коменський про вчителя та вимоги до нього.

Тема 5. Шкільництво та педагогічна думка у Європі XVII-XVIII ст.

5.1. Англійська педагогіка XVII ст. Педагогічна концепція Джона Локка. Дж. Локк (1632-1704 р.).

5.2. Французьке просвітництво XVIII ст. Гельвецій Клод Адріан (1715-1784), Дені Дідро (1713-1784)

5.3. Педагогічні ідеї Жан-Жака Руссо

5.4. Проблеми народної освіти у період французької революції кін. XVIII ст.

5.5. Народна освіта у країнах Західної Європи XVII-XVIII ст. Моніторіальна система Белл-Ланкастера

Тема 6. Розвиток школи і педагогіки у зарубіжних країнах у XIX ст. Реформаторська педагогіка зарубіжних країн у кінці XIX — XX ст.

6.1. Педагогічні погляди і діяльність Й. Песталоцці

6.2. Розвиток філантропізму і неогуманізму у Німеччині

6.3. Педагогічна система А. Дістервега

6.4. Педагогічна теорія Йогана Фрідріха Гербарта

6.5. Педагогічне вчення Фрідріха Фребеля

6.6. Прогресивна педагогіка Росії у XIX- поч. XX ст. (Л. Толстой, П. Лесгафт, С. Шацький).

6.7. Нові тенденції у педагогічній теорії і практиці зарубіжних країн у кін. XIX – поч. XX ст.

6.8. Характеристика основних наукових напрямків у зарубіжній реформаторській педагогіці кін. XIX – XX ст. (Педагогіка «вільного виховання», «Експериментальна педагогіка. Педологія», «Педагогіка прагматизму», Педагогіка «громадянського виховання», і «трудової школи», Теорія «нового» виховання і «нових шкіл».

Тема 7. Розвиток полікультурної освіти в історії педагогіки

7.1. Концепція міжкультурної комунікації Ж.-Ж.. Руссо,

7.2. Ідеї полікультурної освіти в педагогічній спадщині Яна Амоса Коменського («Загальна Рада про виправлення справ людських», «Загальна рада», «Велика дидактики», «Материнська школа» та ін)

7.3. Ідеї полікультурної освіти в працях І. Г. Песталоцці («Лінгард і Гертруда», «Вечірня година пустельника», «Лебедина пісня» та ін.)

7.4. Концептуальне обґрунтування полікультурної освіти у працях Вільгельма Дістервега («Три замітки про педагогіку й прагнення вчителів», «Керівництво для німецьких учителів» та ін.)

7.5. Концептуальні ідеї полікультурної освіти у прагматичній педагогіці Дж.Дьюї («Школа й суспільство», «Школи майбутнього», «Демократія й освіта», «Моє педагогічне кредо» та ін.)

7.6. Можливості використання зарубіжного досвіду у вітчизняному освітньому просторі

Тема 8. Історія становлення музейної педагогіки як науки

8.1. Особливості взаємодії музею та закладів освіти в к. XIX – на поч. XX ст.

- 8.2. Формування музейно-освітньої традиції у Російській імперії.
- 8.3. Розвиток музейно-педагогічної думки у Німеччині.
- 8.4. Теоретичні погляди та педагогічна діяльність А. Ліхтварка.
- 8.5. Музейно-педагогічна концепція Г. Кершенштейнера.
- 8.6. Розробка проблем освітньої діяльності музеїв у США.
- 8.7. Можливості використання зарубіжного досвіду у вітчизняному освітньому просторі

Тема 9. Нова освітня парадигма «Навчання через дослідження»: зарубіжний досвід

- 9.1. Ідея дослідницької діяльності педагога в працях Я.А.Коменського, І.Песталоцці, Ж.Ж.Руссо, А.Дістервега та ін.
- 9.2. Дослідницька парадигма професійної підготовки вчителя як ціннісний орієнтир у системі вищої педагогічної освіти Європи
- 9.3. Реалізація дослідницької парадигми у педагогічній освіті Великої Британії в контексті розвитку європейської освіти (кінець ХХ-початок ХХІ ст.)
- 9.4. Можливості використання зарубіжного досвіду у вітчизняному освітньому просторі ..

Тема 10. Трансформаційні процеси у зарубіжній вищій школі

- 10.1. Особливості трансформаційних процесів у вищій школі США в кінці ХХ на початку ХХІ століття
- 10.2. Підвищення якості освіти як результат трансформаційних процесів
- 10.3. Можливості використання прогресивних ідей американського досвіду в освітньому просторі України

Тема 11. Розвиток мігрантської педагогіки

- 11.1. Соціально-педагогічні передумови розвитку мігрантської педагогіки
- 11.2. Теоретична розробка категорії «мігрантська педагогіка» у науковій школі Е.В.Бондаревської в 90-і роки ХХ століття як основа для порівняльно-зіставного аналізу
- 11.3. Індивідуально-орієнтований підхід у теорії й практиці педагогічної роботи з дітьми-мігрантами в російській педагогіці
- 11.4. Адаптація дітей-мігрантів до полікультурного суспільства США
- 11.5. Проектування освітніх стратегій для студентів мігрантів у США
- 11.6. Можливості використання прогресивних ідей зарубіжного досвіду в освітньому просторі України.

МОДУЛЬ 2. ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ І ПЕДАГОГІКИ

Тема 1. Виховання, школа і педагогічна думка Київської Русі.

- 1.1. Виховання дітей у східних слов'ян
- 1.2. Виникнення й розвиток письма у східних слов'ян
- 1.3. Розвиток освіти й шкільництва в Київській Русі
- 1.4. Педагогічна думка Київської Русі
- 1.5. Розвиток шкільництва в Галицько-Волинській державі

Тема 2. Розвиток освіти і педагогічної думки в епоху українського Відродження (XVI – перша пол. XVIII ст.).

- 2.1. Загальна характеристика розвитку шкільництва
- 2.2. Виникнення і розвиток братських шкіл в Україні
- 2.3. Перші вищі навчальні заклади в Острозі і Києві. Острозька школа-академія. Києво-Могилянська академія.
- 2.4. Розвиток шкільництва на терені Запорозької Січі
- 2.5. Особливості розвитку освіти Лівобережної і Правобережної України у 2 пол. XVII- 1 пол. XVIII ст.
- 2.6. Розвиток педагогічної думки

Тема 3. Розвиток української педагогіки й шкільництва у другій половині XVIII — першій половині XIX ст.

- 3.1. Система освіти в Україні під Російською імперією
- 3.2. Розвиток освіти на Правобережній та Західній Україні
- 3.3. Розвиток педагогічної думки (Григорій Савич Сковорода (1722-1794 рр.), Іван Петрович Котляревський (1769-1838), Тарас Григорович Шевченко (1814-1861), Пантелеймон Олександрович Куліш (1819-1897), Культурно-освітня діяльність членів гуртка "Руська трійця" (М. Шашкевич, І. Вагилевич і Я. Головацький), Олександр Васильович Духнович (1803-1865))

Тема 4. Педагогічна система Костянтина Дмитровича Ушинського.

- 4.1. Практична і теоретична діяльність, світогляд
- 4.2. Теоретичне обґрунтування педагогіки
- 4.3. Принцип народності виховання
- 4.4. Дидактичні погляди
- 4.5. Проблема гармонійного розвитку і виховання особистості
- 4.6. Ушинський про вчителя і його підготовку

Тема 5. Розвиток української педагогіки й шкільництва у другій половині XIX — на поч. XX ст.

- 5.1. Освіта на територіях підросійської України
- 5.2. Освіта на західноукраїнських землях
- 5.3. Боротьба українського народу за національну освіту й рідну мову
- 5.4. Розвиток педагогічної думки (Микола Іванович Пирогов (1810-1881), Микола Олександрович Корф (1834-1883 рр.), Христина Данилівна Алчевська (1841-1920), Юрій Адальбертович Федькович (1834-1888), Борис Дмитрович Грінченко (1863-1910), Михайло Михайлович Коцюбинський (1864-1913), Степан Васильович Васильченко (Панасенко) (1879-1932), Іван Якович Франко (1856-1916), Леся Українка (Лариса Петрівна Косач-Квітка) (1871-1913), Тимофій Григорович Лубенець (1855-1936))

Тема 6. Розвиток освіти й шкільництва в Україні у XX ст.

- 6.1. Шкільництво в Українській державі 1917-1919 рр.
- 6.2. Освіта у перші роки становлення радянської влади в Україні (1917-1920 рр.)
- 6.3. Розвиток українського шкільництва у період між першою і другою світовими війнами.
- 6.4. Українська школа в роки другої світової війни і в повоєнний час.

Тема 7. Розвиток української педагогічної науки у XX ст.

- 7.1. Просвітницька діяльність і педагогічні погляди діячів української революції (М. Грушевський, І. Стешенко, С. Русова)
- 7.2. Педагогічні погляди і діяльність П. Блонського
- 7.3. Педагогічна діяльність і теоретична спадщина А. Макаренка
- 7.4. Педагогічна спадщина Г. Ващенко
- 7.5. Педагогічна діяльність і теоретична спадщина В. Сухомлинського

Тема 8. Відродження національної системи виховання, школи і педагогіки в період становлення незалежної України у кінці XX- початку XXI ст.

- 8.1. Демократизація суспільного життя в Україні у середині 80-х років та початок відродження національної школи. Закон України "Про освіту"
- 8.2. Концепція середньої загальноосвітньої школи в Україні
- 8.3. Державна національна програма "Освіта" ("Україна XXI століття")
- 8.4. Концепція «Нова українська школа».

Тема 9. Розвиток неформальної освіти в Україні

- 9.1. Європейські тенденції неформальної освіти.
- 9.2. Суть, особливості та форми неформальної освіти в Україні.
- 9.3. Механізми інтеграції формальної та неформальної освіти в Україні.

6.2. Структура навчальної дисципліни

	Кількість годин 105
--	---------------------

Назви змістових модулів і тем	Форма навчання: денна				
	Усього	у тому числі			
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота
2-й семестр					
Модуль 1. Історія зарубіжної школи і педагогіки					
Тема 1. Вступ до курсу «Історія педагогіки». Виховання у первісному суспільстві.	3				3
Тема 2. Виховання, школа і зародження педагогічної думки в державах Стародавнього Світу.	4				4
Тема 3 Розвиток школи, виховання і педагогічних ідей у середньовічній Європі, в епоху Відродження та Реформації.	4				4
Тема 4. Педагогічна система Яна Амоса Коменського	8	2			4
Освіта й педагогічна думка часів Середньовіччя та епохи Відродження			2		
Тема 5.. Шкільництво та педагогічна думка у Європі XVII-XVIII ст.	8	2			4
Формування особистості у джерелах педагогічної думки епохи Просвітництва. Педагогічна система Яна Амоса Коменського.			2		
Розвиток шкільництва та педагогічної думки у Європі XVII-XVIII ст.	6		2		2
Тема 6. Розвиток школи і педагогіки у зарубіжних країнах у XIX ст. Реформаторська педагогіка зарубіжних країн у кінці XIX — XX ст.		2			
Тема 7. Розвиток полікультурної освіти в історії педагогіки	4		2		2
Тема 8. Історія становлення музейної педагогіки як науки	4	2			2
Тема 9. Нова освітня парадигма «Навчання через дослідження» зарубіжний досвід	4	2			2
Тема 10. Трансформаційні процеси у зарубіжній вищій школі	2				2
Тема 11. Розвиток мігрантської педагогіки	2				2
Модульна контрольна робота	2		2		
Разом за модуль	51	10	10		31
Модуль 2. Історія української школи і педагогіки					
Тема 1. Виховання, школа і педагогічна думка Київської Русі.	6	2			4
Тема 2. Розвиток освіти і педагогічної думки в епоху українського Відродження (XVI – перша пол. XVIII ст.)	6	2			4
Тема 3. Розвиток української педагогіки й шкільництва у другій половині XVIII — першій половині XIX ст.	8	2			4
Особливості розвитку освіти і педагогічної думки в Україні кінця XVIII – першій пол. XIX ст.			2		

Тема 4. Педагогічна система Костянтина Дмитровича Ушинського.	8	2				4
К.Ушинський – основоположник наукової педагогіки і реформи школи			2			
Тема 5. Розвиток української педагогіки й шкільництва у другій половині XIX — на поч. XX ст.	6	2				4
Школа і педагогіка України другої пол. XIX – поч. XX ст.			2			
Тема 6. Розвиток освіти й шкільництва в Україні у XX ст.	6		2			4
Тема 7. Розвиток української педагогічної науки у XX ст.	4		2			2
Тема 8. Відродження національної системи виховання, школи і педагогіки в період становлення незалежної України у кінці XX- початку XXI ст.	4					4
Тема 9. Розвиток неформальної освіти в Україні	4	2				2
Модульна контрольна робота	2		2			
Разом за модуль	54	10	12			32
Разом за семестр	105	20	22			63

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 105					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
2-й семестр						
Модуль 1. Історія зарубіжної школи і педагогіки						
Тема 1. Вступ до курсу «Історія педагогіки». Виховання у первісному суспільстві	3					3
Тема 2. Виховання, школа і зародження педагогічної думки в державах Стародавнього Світу.	3					3
Тема 3. Розвиток школи, виховання і педагогічних ідей у середньовічній Європі, в епоху Відродження та Реформації.	3					3
Тема 4. Педагогічна система Яна Амоса Коменського.	6	2				4
Тема 5. Шкільництво та педагогічна думка у Європі XVII-XVIII ст.	4	2				2
Тема 6. Розвиток школи і педагогіки у зарубіжних країнах у XIX ст. Реформаторська педагогіка зарубіжних країн у кінці XIX — XX ст.	6					6
Тема 7. Розвиток полікультурної освіти в історії педагогіки	6					6
Тема 8. Історія становлення музейної педагогіки як науки	6					6
Тема 9. Нова освітня парадигма «Навчання через дослідження» зарубіжний досвід	4					4
Тема 10. Трансформаційні процеси у вищій школі.	2					4

Тема 11. Розвиток мігрантської педагогіки.	4				4
Модульна контрольна робота	2		2		
Разом за модуль	51	4	2		45
Модуль 2. Історія української школи і педагогіки					
Тема 1. Виховання, школа і педагогічна думка Київської Русі.	6				6
Тема 2. Розвиток освіти і педагогічної думки в епоху українського Відродження (XVI – перша пол. XVIII ст.)	6				6
Тема 3. Розвиток української педагогіки й шкільництва у другій половині XVIII — першій половині XIX ст.	6				6
Тема 4. Педагогічна система Костянтина Дмитровича Ушинського.	8	2			6
Тема 5. Розвиток української педагогіки й шкільництва у другій половині XIX — на поч. XX ст.	6				6
Тема 6. Розвиток освіти й шкільництва в Україні у XX ст.	4				4
Тема 7. Розвиток української педагогічної науки у XX ст.	6	2			4
Тема 8. Відродження національної системи виховання, школи і педагогіки в період становлення незалежної України у кінці XX- початку XXI ст.	6				6
Тема 9. Розвиток неформальної освіти в Україні	4				4
Модульна контрольна робота	2		2		
Разом за модуль	54	4	2		48
Разом за семестр	105	8	4		93

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Модуль 1. Освіта й педагогічна думка в Європі часів Середньовіччя та епохи Відродження. Вплив Реформації на освіту.	2	
2	Формування особистості у джерелах педагогічної думки епохи Просвітництва. Педагогічна система Яна Амоса Коменського.	2	
3	Розвиток шкільництва та педагогічної думки у Європі XVII-XVIIIст.	2	
4	Розвиток школи і педагогіки у зарубіжних країнах у XIX ст.	2	
5	Модульна контрольна робота	2	2
6	Модуль 2. Особливості розвитку освіти і педагогічної думки в Україні кінця XVIII – першій пол. XIX ст.	2	
7	К.Ушинський – основоположник наукової педагогіки і реформи школи	2	
8	Школа і педагогіка України другої пол. XIX – поч. XX ст.	2	
9	Розвиток освіти й шкільництва в Україні у XX ст.	2	
10	Розвиток української педагогічної науки у XX ст. Педагогічна діяльність і провідні педагогічні ідеї А.Макаренка та В.Сухомлинського.	2	
11	Модульна контрольна робота	2	2
Разом		22	4

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Обґрунтуйте, які дані свідчать про зниження рівня освіченості й письменності в Україні на початку XIX ст.	4	6
2	Схарактеризуйте освітню програму Кирило-Мефодіївського товариства. Визначте основні позиції педагогічних поглядів Т.Шевченка, М.Костомарова, П.Куліша.	4	6
3	Порівняйте стан шкільництва XIX ст. на Правобережжі, Лівобережжі та Західній Україні. Розкрийте основні особливості розвитку освіти та шкільництва на Закарпатті.	4	6
4	Розкрийте основні положення педагогіки Г.Сковороди.	4	6
5	Розкрийте основні положення педагогіки К.Ушинського. Покажіть різноплановість, багатоаспектність педагогічних поглядів К.Д.Ушинського. Окресліть коло проблем, які найбільш повно розкриті в педагогічній концепції вченого.	4	6
6	Розкрийте основні положення педагогіки Г.Ващенка.	4	7
7	Розкрийте основні положення педагогіки Б. Грінченка. Який внесок зробив Б.Д. Грінченко в розвиток українського підручничознавства? У чому полягає зміст авторської програми Б.Д.Грінченка з підготовки вчителя? Визначте головні принципи педагогічної системи Б.Д.Грінченка.	4	7
8	Розкрийте основні положення педагогіки С.Черкасенка.	5	7
9	Ознайомтеся із основними положеннями педагогічної концепції О.Духновича. Доведіть, що О.В. Духнович був засновником української педагогічної думки на засадах народності.	5	7
10	Ознайомтеся із основними положеннями педагогічної концепції А.Волошина, розкрийте його погляди про роль шкільництва у формуванні національної свідомості учнів (20-30-і рр. XX ст.)	5	7
11	Ознайомтеся із основними положеннями педагогічної концепції О.Маркуша	5	7
12	Ознайомтеся із основними положеннями педагогічної концепції С.Русової. Які ідеї педагога є найбільш актуальними на сучасному етапі розбудови національної школи?	5	7
13	Ознайомтеся із основними положеннями педагогічної концепції А.Макаренка. Узагальніть вивчення педагогічної діяльності й наукового доробку А.С.Макаренка, покажіть різноплановість, багатоаспектність його педагогічної діяльності. Окресліть коло проблем, які найбільш повно розкриті у педагогічній концепції вченого	5	7
14	Ознайомтеся із основними положеннями педагогічної концепції В.Сухомлинського. На основі аналізу праць видатного педагога обґрунтуйте, чому педагогічна спадщина В.Сухомлинського не втратила актуальності в незалежній Українській державі?	5	7
	Разом	63	93

6.5. Індивідуальні завдання

1. Проаналізуйте працю Я.А.Коменського «Велика дидактика», дайте відповіді на запитання і виконайте завдання:

1. 1. Які три вимоги ставить автор до освіти й виховання людини?

1.2. Із чим порівнює педагог розум людини? Чи погоджуєтеся ви з думкою автора, який, посилаючись на Аристотеля, вважає, що розум людини подібний до «чистої дошки»: «...Подібно до того, що, як на чистій дошці тямущий у своїй справі письменник міг би написати, а живописець – намалювати що завгодно, так у людському розумі однаково легко накреслити все тому, хто добре знає мистецтво навчання». (див.: Коменський Я.А. Велика дидактика / Я.А.Коменський // Історія зарубіжної педагогіки [Текст]: хрестоматія / укл. і автори вступних статей Є.І.Коваленко, Н.І.Белкіна ; заг. ред. Є.І.Коваленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – С.102).

1.3. Хто потребує освіти й виховання?

1.4. Яке ставлення автора до жіночої освіти?

1.5. Чому потрібно вчити дітей у школах?

1.6. Яка школа повинна насправді відповідати своєму призначенню?

1.7. Як трактує автор принцип природовідповідності навчання та виховання?

1.8. Із якими професіями порівнює автор працю вчителя?

1.9. Які асоціації проводить Я.А.Коменський із розвитком тварин і рослин у природі, з одного боку, й вихованням та освітою дітей, з іншого?

2. Визначте значення педагогічної спадщини Я.Коменського для подальшого розвитку педагогічної теорії і практики, зокрема і – сьогодення. Доведіть, що в педагогічній спадщині Я.Коменського висвітлено ідею національного виховання, яка співзвучна із реаліями розвитку освіти і школи в сучасній Україні.

3. Уважно прочитайте працю Й.Г.Песталоцці «Лебедина пісня», з'ясуйте відповіді на запитання:

3.1. У чому полягає суть теорії елементарної освіти?

3.2. Як автор трактує природу людини? Проаналізуйте думку про те, що справжньою «суттю людської природи є вся сукупність здібностей і сил, якими людина відрізняється від усіх земних тварин, що не належать до числа людей» (див.: Песталоцці Й.Г. Лебедина пісня [Текст] / Й.Г.Песталоцці // Коваленко Є.І., Белкіна Н.І. Історія зарубіжної педагогіки : хрестоматія / укл. і автори вступних статей Є.І.Коваленко, Н.І.Белкіна ; заг. ред. Є.І.Коваленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – С. 302).

3.3. Як пов'язує автор гармонійність і природність в освіті?

3.4. Чи є односторонність у формуванні людини, на думку автора, природною? Як вона шкодить становленню особистості? Чи погоджуєтеся ви з думкою педагога: «Односторонність же їх розвитку ... призводить до руйнування, до розкладу і, нарешті, до загибелі тієї сукупності сил людської природи, з якої тільки й може істинним і природним способом виникнути це прагнення» (див.: Песталоцці Й.Г. Лебедина пісня [Текст] / Й.Г.Песталоцці // Коваленко Є.І., Белкіна Н.І. Історія зарубіжної педагогіки : хрестоматія / укл. і автори вступних статей Є.І.Коваленко, Н.І.Белкіна ; заг. ред. Є.І.Коваленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – С.303).

3.5. Які, на думку автора, засоби розвитку природних сил людини: інтелектуальних, моральних, фізичних?

3.6. Якого значення педагог надає в розвитку дитини мові?

3.7. Які засоби розвитку мислення дитини?

3.8. У чому полягає значення зовнішніх і внутрішніх, фізичних і духовних основ у діяльності дитини?

3.9. У чому полягає суть теорії елементарної моральної, розумової освіти?

3.10. Чим відрізняється освіта й виховання людей різних станів? Чи погоджуєтеся ви з думкою автора про те, що «розвиток розумових та художніх сил, достатній для селянина, недостатній для міського промисловця, а достатній для міського промисловця та ремісника – недостатній для вищих ділових кіл і науково-освічених станів і індивідів»? (Див.: Песталоцці Й.Г. Лебедина пісня [Текст] / Й.Г.Песталоцці // Історія зарубіжної педагогіки : хрестоматія / укл. і автори вступних статей Є.І.Коваленко, Н.І.Белкіна ; заг. ред. Є.І.Коваленко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – С.316). Чи не заперечує педагог ідею гармонійного розвитку й пропагує нерівність між різними станами?

4. На основі аналізу праць Й.Г.Песталоцці «Лінгард і Гертруда», Й.Ф.Гербарта «Загальна педагогіка, виведена з мети виховання» з'ясуйте погляди педагогів на сутність і мету виховання.

5. Вивчіть, опишіть і презентуйте досвід роботи сучасних педагогів з упровадження ідеалів козацької педагогіки в національному вихованні дітей і молоді.

6. На основі аналізу статей у фахових журналах зробіть висновки щодо актуальності педагогічних ідей видатних українських учених, письменників, громадських діячів кінця XVIII – середини XIX ст. у період становлення сучасної національної педагогіки.

7. З'ясуйте, який внесок К.Д.Ушинського в становлення методики української мови.

8. Проаналізуйте підручники К.Д. Ушинського «Рідне слово», «Дитячий світ».

8.1. Загальна характеристика навчальних книг, їх значення для розвитку освіти.

8.2. Складіть рекомендації для вчителів початкових класів про можливість використання змісту підручників К.Д.Ушинського у навчально-виховному процесі сучасної школи.

8.3. Підберіть матеріали (оповідання, казки, тексти тощо), які можна використати в педагогічному процесі сучасної початкової школи.

9. На основі аналізу художніх творів І.Я. Франка, Лесі Українки, М.М. Коцюбинського, Б.Д. Грінченка складіть портрет учителя їхньої епохи.

10. Проаналізуйте фахові журнали й зробіть огляд статей, присвячених педагогічним ідеям просвітителів кінця XIX – початку XX ст. Визначте актуальність їхніх поглядів на сучасному етапі становлення української педагогічної думки.

11. Дослідіть літературну спадщину І.Я. Франка, визначте художні твори автора, в яких він розкриває погляди на роль і становище вчителя, характеризує стан освіти в тодішній Україні.

12. На основі аналізу праці Г.Г. Ващенко «Виховний ідеал» дайте відповіді на запитання:

12.1. Історія написання твору, його загальна характеристика.

12.2. Аналіз головних розділів праці.

12.3. Які види виховного ідеалу проаналізував автор у своїй праці? Дайте їм характеристику,

12.4. Які хибні риси «большевицького» виховного ідеалу виокремлює автор?

12.5. Прокоментуйте суть українського виховного ідеалу, сформульованого Г.Г.Ващенко? Чи є його трактування актуальним на сучасному етапі розбудови національної школи? Чи погоджуєтеся ви з ідеалістично-релігійними поглядами автора: «...*Основне завдання у вихованні української молоді є виховання волі й характеру під високим гаслом: "Служба Богові й Батьківщині"*» (див.: Ващенко Г. Виховний ідеал [Текст] : підручник для педагогів, виховників, молоді і батьків / Г.Ващенко. – Т.1. – Полтава : Полтавський вісник, 1994. – С. 173).

12.6. Які основні напрями і завдання покладено автором в основу гармонійного виховання молоді в українській незалежній державі?

12.7. Як трактує автор поняття «гармонійний розвиток»? Чи погоджуєтеся ви з думкою автора: «*Гармонійність треба розуміти не як розвиток всіх властивостей людини до одного рівня, а як певну цілісність, при якій кожна здібність посідає в особі те чи інше місце в зв'язку з роллю її в нашому житті й діяльності. Людину можна визнати за гармонійно розвинену лише при тій умові, коли якась властивість її посідає центральне місце в її психічному житті і відіграє роль стрижня, навколо якого органічно об'єднуються особисті властивості людини. Такою властивістю українця в сучасних умовах життя українського народу є безмежна відданість Богові й Батьківщині*» (див.: Ващенко Г. Виховний ідеал [Текст] : підручник для педагогів, виховників, молоді і батьків / Г.Ващенко. – Т.1. – Полтава : Полтавський вісник, 1994. – С.183).

12.8. Складіть словесний опис ідеалу українця, взявши за основу риси характеру, виділені в книзі Г.Г.Ващенко «Виховний ідеал».

13. З'ясуйте, наскільки активно на сучасному етапі вивчається й аналізується теоретична спадщина та педагогічний досвід А.С.Макаренка, в яких напрямках проводяться дисертаційні дослідження професійної діяльності педагога? Чи проводяться в Україні науково-практичні конференції з висвітлення й популяризації новаторської системи А.С.Макаренка?

14. На основі аналізу праці А.С. Макаренка «Педагогічна поема» дайте відповіді на запитання, виконайте завдання:

14.1. Історія написання праці, її загальна характеристика.

14.2. Структура книги, її частини і розділи, їх характеристика.

14.3. Визначте коло проблем виховання, які розкриває у своїй книзі А.С. Макаренко.

14.4. Доберіть приклади використання А.С. Макаренко методів виховання в його практичній діяльності.

- 14.5. Знайдіть приклади спеціального створення А.С. Макаренком виховних ситуацій.
- 14.6. На основі аналізу праці створіть декілька психологічних портретів вихованців колонії імені Горького.
- 14.7. Підберіть із «Педагогічної поеми» цитати-поради щодо організації формування учнівського колективу.
- 14.8. Проаналізувавши «Педагогічну поему», наведіть приклади традицій, які використовував А.С. Макаренко у вихованні колективу.
15. Проаналізуйте й складіть список найбільш відомих підручників із педагогіки, історії педагогіки та психології радянських часів. Дайте їм загальну характеристику й оцінку.
16. Складіть анотації на монографії відомих українських педагогів І.О. Синиці «Педагогічний такт і майстерність учителя», М.Г. Стельмаховича «Народна педагогіка» тощо.
17. Порівняйте педагогічні погляди А.С. Макаренка і В.О. Сухомлинського на виховання особистості в колективі, методи виховання, зміст і завдання сімейного виховання тощо. Знайдіть спільні й відмінні позиції.
18. На основі аналізу фахових журналів, роботи вчителів вашого регіону вивчіть і систематизуйте досвід упровадження ідей В.О. Сухомлинського в навчально-виховний процес сучасної школи.
19. На основі аналізу нових підручників для початкової школи з'ясуйте, як у сучасній школі вивчається літературно-педагогічна творчість В.Сухомлинського.
20. На основі педагогічних поглядів і практичного досвіду В.О.Сухомлинського розробіть рекомендації для вчителів щодо створення ситуації успіху в навчанні й вихованні учнів.
21. Дослідити сучасні перспективи розвитку музейної педагогіки в Україні

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Артемова Л.В. Історія педагогіки України: Підручник. – К. : Либідь, 2006. – 424 с.
2. Білюк О. В. Духовний розвиток особистості за В. О. Сухомлинським : Навчально-методичний посібник / О. В. Білюк, Н.М. Огренич. – Миколаїв : МОІШПО,2010. – 116с.
3. Білюк О. В. В. О. Сухомлинський про виховання особистості школяра : Навчально-методичний посібник / О. В.Білюк. – Миколаїв : Іліон,2007. – 160с.
4. Білюк О.В. Історія та теорія педагогіки : навчально-методичний посібник / О.В. Білюк, Н.Б. Путіловська. – Миколаїв : Іліон, 2012. – 436 с. – 197-287 с.
5. Ващенко Г. Виховний ідеал. – Полтава: Полтавський вісник, 1994. – 191с.
6. Волошин Августин. Педагогічні твори Ужгород: Закарпаття,2007. 574с.
7. Васюк О. В. Історія педагогіки та освіти в Україні: підручн. Київ ЦП «Компринт», 2019. 519 с.
8. . Васюк О. В. Теорія і історія соціального виховання: підруч. Київ : ЦП «Компринт», 2018. 419 с. 4.
9. Васюк О. В., Сопівник І. В. Історія української педагогіки і освіти : навч. посіб.-хрестоматія. 2-ге вид., доп. і перероб. Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2015. 644 с
10. Духнович О. Твори: У 4 т. – Т.1. – Братіслава. – Пряшев, 1968. – 537 с. Духнович О. Твори: У 4 т. – Т.2. – Братіслава –Пряшев, 1967. –С. 95-273.
11. Духнович О. Твори: У 4 т. – Т.3. – Братіслава-Пряшев, 1989. – 599 с.
12. Історія зарубіжної педагогіки: конспект лекцій / Упорядники: Л.В. Маляр, М.І. Кухта. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2020. 64 с.
13. Історія української педагогіки і освіти : навч. посіб.-хрестоматія. Укладачі О. В. Васюк, І. В. Сопівник. Київ : НАКККіМ, 2011. 600 с.
14. Коменский Я.А. Великая дидактика // Избранные педагогические произведения в 2-х т. Т.1.– М., 1982.– С. 242-477.
15. Коменский Я.А. Материнская школа // Избранные педагогические произведения в 2-х т. Т.1.– М., 1982.– С. 201-241.

16. Коваленко Є.І., Белкіна Н.І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 664с.
17. Кравець В.П.. Історія української школи і педагогіки. Курс лекцій: Навчальний посібник. – Тернопіль, 1994. – 360 с.
18. Кравець В.П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва: Навч. посіб. – Тернопіль, 1996. – 436 с.
19. Кравець В. Історія класичної та зарубіжної педагогіки та шкільництва./ В. Кравець. - Тернопіль : Світло, 2015. - 409 с.
20. І.В.Козубовска, М.М.Повідайчик, І.Є.Попович Нова освітня парадигма «навчання через дослідження»: зарубіжний досвід. Ужгород, 2021.
21. Концепція національної системи освіти. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О.О. Любар; За ред. В.Г. Кременя. – К.: Тво «Знання», КОО, 2003. – 766 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
22. Концепція педагогічної освіти. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О.О. Любар; За ред. В.Г. Кременя. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. – 766 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
23. Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т. Історія української школи і педагогіки: навч. Посібник- К.: Т-во «Знання», 2003. – 450 с.
24. Левківський М. В. Історія педагогіки. Підручник. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 376 с.
25. Медвідь Л. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні: Навч. посібник. – К.: Вікар, 2003. – 335 с.
26. Макаренко А.С. Методика виховної роботи. – К.: Рад. шк., 1990. – 366 с.
27. Морочко В. Репресовані педагоги України: жертви політичного терору (1929-1941) / В. Марочко, Г. Хілліг. – К.: Науковий світ, 2003. – 302с.
28. Народна педагогіка: світовий досвід/ Уклад.: А.І.Кузьмінський, В.Л. Омеляненко.- К.: Знання-Прес, 2003. – 134 с.
29. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. – К.: Рад. школа, 1978. – 263 с.
30. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т. Т.1 (Зміст.: Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Духовний світ школяра. Методика виховання колективу). – К.: Рад. школа, 1976 – 654 с.
31. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т Т.2 (Зміст: Формування комуністичних переконань молодого покоління. – Як виховати справжню людину. Сто порад учителям). – К.: Рад. школа, 1976 – 670 с.
32. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т. Т.3 (Зміст: Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. Виховувати громадянина). – К.: Рад. школа, 1977. – 670 с.
33. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т. Т. 4 (Зміст: Пависька середня школа. Розмова з молодим директором школи). – К.: Рад. школа, 1977. – 638 с.
34. Сисоєва С., Соколова І. Нариси з історії розвитку педагогічної думки: навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003.- 308 с.
35. Сбруєва А.А.Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: навчальний посібник. / А.А. Сбруєва, М.Ю. Рисіна. - Суми : СНУ, 2014. - С. 398.
36. Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І.Кузьмінський, В.Л. Омеляненко.- К.: Знання-Прес, 2003. – 700с.
37. Павловський К. Трансформація вищої освіти в 21 столітті: польський погляд. К., 2005. 230 с.
38. Проніков О.К. Історія педагогіки: курс лекцій /О.К.Проніков. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – 440с.
39. Ушинський К. Людина як предмет виховання. Спроба антропологічної антропології // Вибр. пед. твори: У 2 т. – К., 1982. – Т.1.
40. Чепіль М.М. Педагогічні технології: навч. посіб. / М.М.Чепіль, Н.З.Дудник. – К.: Академвидав, 2012. – 224с. – (Серія «Альма-матер»).

Допоміжна література

1. Адаменко О. Особливості і тенденції розвитку педагогічної науки в Україні у 2 половині ХХ ст. / О. Адаменко, В. Курило// Рідна школа. – 2012.- №4-5. – с. 39-43.
2. Антология педагогической мысли Украинской ССР /Сост. Н.Калиниченко. – М.: Педагогика, 1988. – 640 с.
3. Бех І.Д. Принципи інноваційної освіти // Освіта та управління. – 2005. – №8. – С. 3-4.
4. Беленька Г. Педагогічні погляди Михайла Драгоманова у дзеркалі сучасності. Витоки педагогічної майстерності. 2015. Вип. 15. С. 72–76.
5. Березівська Л. Тенденції розвитку державної політики щодо диференціації організації та змісту шкільної освіти в Україні(кінець ХІХ ст. – 1932) // Рідна школа. – 2013. - №1-2. – с.66-71.
6. Білюк О. М.М.Аркас: історико - освітня спадщина // Аркасівські читання: матеріали І Міжнародної наукової конференції. – Миколаїв, 2011. – с.12-15.
7. Вишневський О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. – Дрогобич: Коло, 2003. – 528 с.
8. Васюк О., Виговська С. Образ учителя у творчості Івана Франка. Комунікативний дискурс: наукова рецепція і стратегії дослідження : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., (Київ, 07–08 квіт. 2016 р.). Київ : Міленіум, 2016. С. 17– 18.
9. Васюк О., Виговська С. Педагогічна діяльність М. Грушевського. Феномен Михайла Грушевського як державного діяча, науковця, громадянина (до 150-річчя від дня народження) : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., (Київ, 19–20 трав. 2016 р.). Київ : Міленіум, 2016. С. 133–134.
10. Гомоннай В.В. Антологія педагогічної думки Закарпаття (ХІХ–ХХ ст.). – Ужгород: Вид.-во «Закарпаття», 1992. – 291 с.
11. Гніда Т. Б. Творче використання ідей видатного педагога А. С. Макаренка в сучасних умовах у роботі з важковиховуваними учнями молодшого шкільного віку. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2013. Вип. 29. С. 423–428.
12. Дистервег А. Пособие к образованию немецких учителей // Хрестоматия по истории зарубежной педагогики. – М., 1981. – С. 353–414.
13. Дроб'язко П.І. Українська національна школа: витоки і сучасність. – К.: Академія, 1997. – 181с.
14. Енциклопедія освіти / Акад.пед.наук України; головний ред. В.Г.Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
15. Загвязинский В.И., Амонашвили Ш.А., Закирова А.Ф. Идеал, гармония и реальность в системе гуманистического воспитания // Педагогика. – 2002. – № 3. – С. 3-11.
16. Костюк Г.С. Навчально–виховний процес і психічний розвиток особистості. – К.: Рад. школа, 1989. – 608 с.
17. Кузь В.Г., Руденко Ю.Д., Сергійчук З.О. Основи національного виховання. Концептуальні положення. - К.: ІСДО, 1993. - 109 с.
18. Караманов О.В. Основи музейної педагогіки: Метод. вказівки і текст лекцій до спецкурсу. Львів: Видав. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. 66 с. Мешко О., Янкович О., Мешко Г. Короткий виклад курсу «Історія української школи і педагогіки»: Навч. посібник. – Тернопіль, 1999. – 95 с.
19. Маляр Л.В., Кухта М.І. Розвиток шкільництва та мовно-літературної освіти на Закарпатті в другій половині ХІХ – першій половині ХХ ст.: Навчально-методичні матеріали для студентів та аспірантів закладів вищої освіти педагогічних спеціальностей. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 55 с.
20. Педагогічна мудрість віків: навч. посіб. / уклад. В.Л. Омеляненко, А.І.Кузьмінський. – К.: Знання, 2009. – 411 с. – (Навч.–метод. комплекс з педагогіки).
21. Попович І. Є. Дослідницька діяльність як невід'ємна складова освітнього процесу. *Актуальні проблеми психології та педагогіки*: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (Харків, 13-14 лист. 2015 р.). Харків, 2015. С. 61– 64.
22. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні (Х– поч. ХХ ст.): Нариси / Відп. ред. М.Ярмаченко. – К.: Рад. школа, 1991. – 384 с.
23. Стельмахович М.Г. Теорія і практика українського національного виховання. – Ів.–Франківськ, 1996.

24. Ступарик Б. Національна школа: витоки, становлення: Навч.-метод. пос. – К.: ІЗМН, 1998. – 336 с.
25. Ступарик Б. Шкільництво Галичини (1772–1939 рр.). – Івано-Франківськ, 1994. – 143 с.
26. Сучасні системи вищої освіти: порівняння для України / В.Зубко; Нац.ун-т «Києво-Могилянська академія». – К.: КМ Akademia, 1997. – 290 с.
27. Стойка О.Я. Трансформаційні процеси у вищій школі США. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, МОН України. – Тернопіль, 2015.
28. Федоруц М. В. Структурно-функціональна модель формування соціальної компетентності старшокласників засобами неформальної освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2019. №2 (45). С. 217–222.
29. Химинець В.В., Стрічик П.П., Качур Б.М., Талапканич М.І. Освіта Закарпаття: Монографія. – Ужгород: «Карпати», Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2009. – 464 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. www.mon.gov.ua МОН України.
2. www.library.edu-ua.net/ Державна наук.-пед. бібліотека ім. В.О. Сухомлинського.
3. www.nbu.gov.ua Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського.
4. www.ukped.com педагогічна література.
5. <http://enc-dic.com/pedagogics> педагогічна енциклопедія.
6. <http://pedagogika.at.ua/>
7. <http://www.portal-slovo.ru/pedagogy/>
8. http://www.foxdesign.ru/aphorism/author/author_m.html (www.aforism.su) афоризми, народна педагогіка.
9. www.uapravo.net правова бібліотека України.
10. "www.rada.gov.ua нормативно-правові документи.
11. <http://konserg.ucoz.ua/index/0-54> цитати, висловлювання про вчителів, роль освіти тощо.
12. Про вищу освіту Закон України 1556-VII від 01.07.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
13. Про освіту : Закон України 2145-VIII від 25.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
14. Про повну загальну середню освіту : Закон України 463-IX від 16.01.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
15. Україна. Президент. Національна доктрина розвитку освіти: указ президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.
16. Україна. Президент. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: указ президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013. URL: <http://www.president.gov.ua/ru/documents/15828.html>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20 20 / 20 21 н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № 9 від « 20 » травня 20 21 р. Завідувач кафедри С.В. Кошубовська
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 ____ / 20 ____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 ____ / 20 ____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 ____ / 20 ____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)